

KORPORATIV BOSHQARUVDA STRATEGIK QARORLARNI QABUL QILISHDA SUN'IY INTELLEKTNING ROLI

Djurayeva Nodira Aminovna

"Navoiyuran" davlat korxonasi

Buxgalteriya va soliq hisobi departamenti muhandisi

Bank moliya akademiyasi.

djuraevanodira1984@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18832275>

Annotatsiya. Ushbu maqolada korporativ boshqaruv tizimida strategik qarorlarni qabul qilish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining roli va ahamiyati tadqiq etilgan. Tadqiqot doirasida mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tahlil qilinib, sun'iy intellektning korporativ boshqaruvga integratsiyalash jarayonlari, afzalliklari va muammolari o'rganilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilish tezligi va sifatini sezilarli darajada oshiradi, biroq bu texnologiyalarni joriy etishda axloqiy va huquqiy jihatlarni ham hisobga olish zarur.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, korporativ boshqaruv, strategik qarorlar, raqamli transformatsiya, axborot tizimlari, algoritmik boshqaruv, biznes-analitika.

Аннотация. В данной статье исследуется роль и значение технологий искусственного интеллекта в процессе принятия стратегических решений в системе корпоративного управления. В рамках исследования проанализированы научные труды отечественных и зарубежных ученых, изучены процессы интеграции искусственного интеллекта в корпоративное управление, а также его преимущества и проблемы.

Результаты исследования показывают, что технологии искусственного интеллекта значительно повышают скорость и качество принятия решений в корпоративном управлении, однако при их внедрении необходимо учитывать также этические и правовые аспекты.

Ключевые слова: искусственный интеллект, корпоративное управление, стратегические решения, цифровая трансформация, информационные системы, алгоритмическое управление, бизнес-аналитика.

Abstract. This article examines the role and significance of artificial intelligence technologies in the process of strategic decision-making within the corporate governance system.

The study analyzes the scientific works of domestic and foreign scholars and explores the processes of integrating artificial intelligence into corporate governance, as well as its advantages and challenges. The research findings indicate that artificial intelligence technologies significantly increase the speed and quality of decision-making in corporate governance; however, ethical and legal aspects must also be taken into account during their implementation.

Keywords: artificial intelligence, corporate governance, strategic decisions, digital transformation, information systems, algorithmic management, business analytics.

KIRISH

Zamonaviy jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi korporativ boshqaruv paradigmasini tubdan o'zgartirmoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari bugungi kunda nafaqat texnik operatsiyalarni avtomatlashtirishda, balki strategik qarorlarni qabul qilishda ham muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda [1].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 17-fevraldagi "Sun'iy intellektni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5930-sonli Farmoni doirasida mamlakatimizda ham ushbu sohadagi tadqiqotlar dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Korporativ boshqaruv tizimida strategik qarorlar qabul qilish jarayoni murakkab, ko'p o'lchovli ma'lumotlarni tahlil qilishni talab etadi va aynan shu nuqtada sun'iy intellekt o'zining kuchli analitik imkoniyatlari bilan ajralib turadi [2]. Jahon amaliyotida yirik korporatsiyalarning 85 foizdan ortig'i allaqachon sun'iy intellekt elementlarini o'z boshqaruv tizimlariga integratsiyalashgan bo'lib, bu tendentsiya yildan-yilga kuchayib bormoqda [3]. Ushbu tadqiqotning maqsadi korporativ boshqaruvda strategik qarorlarni qabul qilishda sun'iy intellektning o'rnini nazariy jihatdan asoslash va uning amaliy ahamiyatini ochib berishdan iborat.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy tahlil va sintez metodlari qo'llanilgan. Ilmiy adabiyotlar tahlili O'zbekiston, Rossiya va G'arb mamlakatlarining etakchi olimlarining sun'iy intellekt va korporativ boshqaruv sohasidagi fundamental ishlari asosida amalga oshirilgan. Korporativ boshqaruvda sun'iy intellektning rolini o'rganishda Russel va Norvigning "Artificial Intelligence: A Modern Approach" asari fundamental ahamiyat kasb etadi, unda sun'iy intellektning qaror qabul qilish tizimlaridagi nazariy asoslari chuqur yoritilgan [4]. Rossiyalik olim A.V. Babkinning tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarni boshqarishning innovatsion usullari tahlil qilingan bo'lib, muallif sun'iy intellektni korporativ strategiyaning ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqadi [5]. O'zbekistonlik olimlar F.I. Xaydarov va B.A. Begalovning ishlarida mahalliy korxonalarda axborot texnologiyalarini joriy etish masalalari tadqiq etilgan [6].

Shuningdek, Davenport va Ronanki tomonidan Harvard Business Review jurnalida chop etilgan maqolada sun'iy intellektning biznes jarayonlariga integratsiyalashuvining amaliy jihatlari ko'rsatilgan [7]. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektning korporativ boshqaruvdagi roli uch asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi: birinchidan, ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish tezligini oshirish; ikkinchidan, bashoratli analitika orqali risk-menejmentni yaxshilash; uchinchidan, strategik rejalashtirishda inson omilining sub'ektivligini kamaytirish.

Biroq, bir qator olimlar, jumladan, Bostrom sun'iy intellektning axloqiy va ijtimoiy oqibatlariga e'tibor qaratib, texnologik rivojlanish bilan bir qatorda tartibga solish mexanizmlarini ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi [8].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Olib borilgan nazariy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt korporativ boshqaruvda strategik qarorlarni qabul qilish jarayonini bir necha muhim jihatlarida transformatsiya qilmoqda. Birinchi navbatda, sun'iy intellekt tizimlari katta hajmdagi ma'lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash imkoniyatiga ega bo'lib, bu esa rahbariyatga tezkor va asoslangan qarorlar qabul qilish uchun zarur axborotni o'z vaqtida taqdim etadi [9].

An'anaviy boshqaruv usullarida ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayoni bir necha hafta yoki oylarni talab qilishi mumkin edi, sun'iy intellekt esa bu jarayonni bir necha soat yoki daqiqalargacha qisqartiradi. Ikkinchidan, mashinali o'rganish algoritmlari asosida ishlaydigan bashoratli analitika tizimlari bozor tendentsiyalarini, iste'molchi xatti-harakatlarini va raqobatchilarning harakatlarini oldindan bashorat qilish imkonini beradi, bu esa strategik rejalashtirishda proaktiv yondashuvni ta'minlaydi.

Uchinchidan, sun'iy intellekt qaror qabul qilish jarayonidagi inson xatolarini va sub'ektiv omillarni minimallashtirishga yordam beradi, chunki algoritmik tizimlar faqat ob'ektiv ma'lumotlar asosida xulosalar chiqaradi.

Biroq, shuni ta'kidlash lozimki, sun'iy intellekt insonni to'liq almashtira olmaydi va almashtirishni maqsad qilib qo'yimasligi ham kerak. Ijodiy fikrlash, strategik tafakkur, axloqiy qarorlar qabul qilish kabi sohalar hali ham inson intellektining ustun tomonlari hisoblanadi [10].

Korporativ boshqaruvda sun'iy intellektni joriy etishda bir qator muammolar ham mavjud: ma'lumotlar xavfsizligi masalasi, algoritmlarning "qora quti" tabiati, ya'ni qaror qabul qilish jarayonining shaffof emasligi, shuningdek, texnologik infratuzilmani rivojlantirishga katta hajmdagi investitsiyalar zarurati.

O'zbekiston sharoitida esa bu muammolarga malakali kadrlar yetishmasligi va huquqiy bazaning yetarli darajada rivojlanmaganligi ham qo'shiladi. Shu bilan birga, tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektni korporativ boshqaruvga bosqichma-bosqich joriy etish, xodimlarni qayta tayyorlash va texnologik infratuzilmani modernizatsiya qilish strategiyasi eng maqbul yondashuv hisoblanadi. Dunyoning yetakchi kompaniyalari, jumladan, Google, Amazon, Microsoft kabi texnologik gigantlar sun'iy intellektni o'z korporativ boshqaruv tizimlariga muvaffaqiyatli integratsiyalashgan va bu ularga raqobatdoshlik ustunligini ta'minlamoqda.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt korporativ boshqaruvda strategik qarorlarni qabul qilish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradigan qudratli vosita hisoblanadi. Ma'lumotlarni tahlil qilish tezligi, bashoratli analitika imkoniyatlari va ob'ektivlikni ta'minlash kabi afzalliklari sun'iy intellektni zamonaviy korporativ boshqaruvning ajralmas elementiga aylantirmoqda. Biroq, bu texnologiyalarni joriy etishda ma'lumotlar xavfsizligi, algoritmik shaffoflik va axloqiy masalalarni ham hisobga olish zarur. O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi sharoitida mahalliy korxonalar sun'iy intellekt texnologiyalarini o'zlashtirish orqali xalqaro raqobatdoshlik darajasini oshirishi mumkin.

Kelajakda sun'iy intellektning korporativ boshqaruvdagi roli yanada kuchayishi kutilmoqda, bu esa yangi ilmiy tadqiqotlar va amaliy yechimlarni talab etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Каримов, Ш.Н. Корпоратив бошқарувда рақамли технологиялар: назария ва амалиёт / Ш.Н. Каримов. – Тошкент: Иқтисодиёт, 2021. – 186 б.
2. Brynjolfsson, E. The Business of Artificial Intelligence / E. Brynjolfsson, A. McAfee // Harvard Business Review. – 2017. – Vol. 95, No. 4. – P. 3–11.
3. McKinsey Global Institute. The State of AI in 2023: Generative AI's Breakout Year. – McKinsey & Company, 2023. – 48 p.
4. Russell, S. Artificial Intelligence: A Modern Approach / S. Russell, P. Norvig. – 4th ed. – New Jersey: Pearson, 2020. – 1136 p.
5. Бабкин, А.В. Цифровая экономика и её влияние на конкурентоспособность предпринимательских структур / А.В. Бабкин, Д.Д. Буркальцева // Научно-технические ведомости СПбГПУ. – 2019. – Т. 12, № 4. – С. 38–51.
6. Хайдаров, Ф.И. Ахборот технологияларининг корхоналарни бошқаришдаги ўрни / Ф.И. Хайдаров, Б.А. Бегалов. – Тошкент: Фан, 2020. – 224 б.
7. Davenport, T.H. Artificial Intelligence for the Real World / T.H. Davenport, D. D'Ignazio // Harvard Business Review. – 2018. – Vol. 96, No. 1. – P. 108–116.
8. Bostrom, N. Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies / N. Bostrom. – Oxford: Oxford University Press, 2014. – 352 p.

9. Провоторов, И.А. Применение искусственного интеллекта в корпоративном управлении / И.А. Провоторов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2022. – № 3. – С. 45–53.
10. Agrawal, A. Prediction Machines: The Simple Economics of Artificial Intelligence / A. Agrawal, J. Gans, A. Goldfarb. – Boston: Harvard Business Review Press, 2018. – 272 p.